

**İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (ECO)** Xankəndində keçirilən 17-ci Zirvə görüşü regional və iqtisadi əməkdaşlıq baxımından mühiüm əhəmiyyətə malik hadisə hesab olunur. Bunun bir neçə əsas aspekti var. İlk növbədə qeyd etmək lazımdır ki, Xankəndində beynəlxalq təşkilatın tədbirinin keçirilməsi faktiki olaraq Qarabağın Azərbaycan torpağı kimi qəbul olunmasını və beynəlxalq miqyasda tanınmasını nümayiş etdirir. İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlərin bu tədbirdə iştirakı həmin ölkələrin Azərbaycanın suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə hörmətdir.



## Qarabağda keçirilən beynəlxalq tədbirlər Azərbaycanın diplomatik uğurunu təsdiq edir



Diger tərəfdən, postmünaqişə dövrünün yeni mərhələsinə keçidi kimi xarakterizə olunan Zirvə görüşü regionun iqtisadi və diplomatik mərkəzə çevrildiyini göstərir. Xankəndidə belə bir tədbirin təşkili ölkənin reinteqrasiya və bərpa prosesində çox mühüm rol oynayır. Çünkü nəticə etibarilə bir sıra dövlət rəhbərlərinin tədbirdə birbaşa iştirak etməsi gələcəkdə bu ərazi-də aparılacaq geniş bərpa və quruculuqda həmin ölkələrin şirkətlərinin investisiya yatırmasına, sərma-yə qoymasına imkan yaradacaq. Proses artıq müyyən mənada ilkin mərhələni keçmişdir. Eyni zamanda, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının regionda fəallığının artması da gözəçarpan faktdır. Xüsusi Cənubi Qafqazda, o cümlədən Qarabağda keçirilən belə tədbir təşkilatın regional rolunu və nüfuzunu artırır, bu regionun önemini bir da-ha ön plana çıxarıır, təşkilatın üzv ölkələri arasında iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi üçün geniş imkanlar açan platformanın formallaşmasına xidmət edir. Qeyd etmək lazımdır ki, iqtisadi imkanlar, xüsusi-lə nəqliyyat və logistika layihələri üçün geniş perspektivlərin mövcudluğu bu tədbirdə aydın şəkildə göstərilib. Məsələn, Zəngəzur dəhlizinin etrafında gedən son pozitiv proseslər İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına (ECO) üzv dövlətlərin diqqətindədir və ticarət əlaqələri ilə sərmayə imkanlarının müzakirəsi gələcək əməkdaşlıq layihələrinin qurulması baxımından çox vacibdir. Bu da öz növbəsində Qarabağ

bölgəsinin İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının fəaliyyət coğrafiyasına integrasiyasına geniş imkanlar açır və regionun iqtisadi sahələrinə qoşula biləcək.

İşgaldən azad edilmiş ərazilərimizdə artıq bir neçə mühüm beynəlxalq tədbir keçirilmişdir. Məsələn, 2023-cü ildə Şuşada İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı Nazirlər Şurasının iclası, 2024-cü ildə Türk Dövlətləri Təşkilatının ilk qeyri-rəsmi Zirvə görüşü və bu ilin may ayında Laçında Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan rəhbərlərinin üçtə-rəfli Zirvə görüşü kimi önemli top-lantılar reallaşmışdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının 2006-2012-ci illərdə Bakıda keçirilmiş iki zirvə görüşündən sonra üçüncüsünün məhz Qarabağda, işgaldən azad olmuş ərazilərdə keçirilməsi bu bölgənin strateji əhəmiyyətinin artdığını və Azərbaycanın regional liderlik mövqeyinin möhkəmləndiyini eks etdirir.

Xüsusi qeyd etmək lazımdır ki, Prezident İlham Əliyev çıxışında beynəlxalq ictimaiyyətə olduqca mühüm mesajlar çatdırıldı. Bu mesajların əsas məğzi isə işgaldən azad olmuş ərazilərdəki humanitar təhlükələr, xüsusi-lə mina problemi ilə bağlı idi. Dövlət başçısı vurğuladı ki, dünyadan müxtəlif munaqişə yaşamış bölgelərində mina təhlükəsi illərlə aradan qalxmayan ciddi problemdir, yalnız beynəlxalq əməkdaşlıq və koordinasiya yolu ilə bu kimi problemləri effektiv şəkildə həll etmək müm-

kündür. Azərbaycan təcrübəsində bu məsələ daha da ağırıldır. Belə ki, Ermənistanın işgal dövründə 1 milyondan çox mina basdırması Böyük Qayıdış programının real-laşmasına ciddi əngəller yaradır. Ölkə başçısı qeyd etdi ki, Azərbaycan bu problemin öhdəsində tek-başına gəlməyə çalışır və müey-yən nəticələrə nail olunub. Lakin mina təhlükəsi hələ də öz acı neticələrini göstərməkdə davam edir. İndiyədək 400-dən çox soydaşımız mina partlayışları nəticəsində ya həyatını itirib, ya da ağır yaralanıb. Müvafiq dövlət qurumları minat-e-mizləmə istiqamətində ciddi səylər göstərirler. Artıq 16 şəhər və kənd-də keçmiş məcburi köçkünlərin qayıdışı təmin edilib. Bu səylər neticəsində işgaldən azad olunmuş ərazilərdə 50 mindən artıq insan yaşayır, çalışır və təhsil alır. Lakin mina təhlükəsinin davam etməsi Böyük Qayıdışın daha geniş miqyasda və daha sürətli həyata keçirilməsinə əngel törədir. Dövlət başçısı çıxışında beynəlxalq ictimaiyyətə müraciət edərək Ermənistanın mina xəritələrini real və dəqiq şəkildə təqdim etməsi üçün təzyiq-lərin artırılmasının vacibliyini bildirdi. Prezident, eyni zamanda, Qərbi Azərbaycandan deportasiya olunmuş soydaşlarımızın öz dədə-baba yurdularına qayğısı məsələsini də gündəmə gətirərək, bu prosesin ədalət və beynəlxalq hüquq prin-sipləri çərçivəsində həyata keçirilməsinin vacibliyini vurğuladı. Dövlət başçısı qeyd etdi ki, Azərbaycanın bu məsələdə artıq aydın şəkil-

də müəy-yən etdiyi strateji ya-naşmalar möv-cuddur. Qərbi azərbaycanlıların öz doğma yurdlarına dinc şəkildə qayıtməsi üçün beynəlxalq təşkilatların üzərinə məsuliyyət düşür və bu istiqamətde konkret addımlar atılmalıdır. Belə mühüm və tarixi məsələlərin iqtisadi qurumların platformasında dilə getirilməsi, tədbirin siyasi çəkisini və beynəlxalq əhəmiyyətini daha da artırır. Prezidentin toxunduğu digər önemli mövzu-lardan biri də Azərbaycanın "yaşıl gündəliyi" və iqlim dəyişmələri ilə mübarizə sahəsində atılan addımlarla bağlı oldu. Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyi etməsi bu istiqamətə mühüm hadisə kimi qiymətləndirildi. Xüsusi qeyd olundu ki, bir vaxtlar Ermənistanın işğalı altında olan və beynəlxalq aləmdə "boz zona" kimi tanıdlan ərazilər bu gün ekoloji baxımdan dirçəldilir və "yaşıl zona"ya çevriləndikdədir. Bu proses yalnız bərpa deyil, həm də davamlı inkişaf və qlobal iqlim hədəflərinə töhfə vermək baxımdan əlamətdardır. Azərbaycanın bu sahədə apardığı fəaliyyət iqlim dəyişmələrinə qarşı beynəlxalq mübarizəyə real töhfədir. Beləliklə, Prezidentin Xankəndidəki çıxışı həm təhlükəsizlik və ədalət, həm də ekoloji baxımdan gələcəyə yönəlik strateji çağrışışlar kimi dəyərləndirilməlidir.

Azər ALLAHVERƏNOV,  
Milli Məclisin deputati.